

Інформаційна довідка
щодо правового регулювання публічних закупівель та функціонування
системи нагляду в Європейському Союзі
(переговорний розділ 5 «Публічні закупівлі»)*

***Анотація.** В інформаційній довідці надано загальну характеристику *acquis* Європейського Союзу щодо публічних закупівель з акцентом на його реформуванні, а також особливостей функціонування механізмів нагляду за дотриманням стандартів Європейського Союзу в цій сфері.*

***Ключові слова:** право Європейського Союзу, публічні закупівлі, євроінтеграція, конкуренція, єдиний ринок.*

Вступ

Система нагляду за публічними закупівлями в Європейському Союзі (далі – ЄС) є невід’ємною складовою функціонування єдиного ринку, адже саме вона забезпечує прозорість, підзвітність і довіру до процесів закупівель. Механізми моніторингу та контролю спрямовані на те, щоб державні кошти використовувалися ефективно, а процедури відбувалися відповідно до принципів чесної конкуренції і недискримінаційного доступу учасників ринку. Завдяки цьому система нагляду виконує не лише контрольну, а й превентивну функцію, запобігаючи порушенням та підвищуючи якість закупівельних процесів.

У цьому контексті сфера публічних закупівель посідає важливе місце в переговорах між державами-кандидатами та ЄС. Одним із ключових завдань є гармонізація національного законодавства і практик із положеннями *acquis* ЄС, які визначають вимоги до організації нагляду та забезпечення належного функціонування системи публічних закупівель. Таким чином, адаптація до європейських стандартів у цій сфері передбачає не лише формальне узгодження процедур, але й створення ефективних інституційних механізмів контролю та правозастосування.

Із загальною характеристикою переговорного розділу 5 «Публічні закупівлі» та станом імплементації положень актів права ЄС щодо публічних закупівель у законодавство України (на початок 2025 року) можна ознайомитися в Інформаційній довідці щодо переговорного розділу 5 «Публічні закупівлі»¹, підготовленої Дослідницькою службою Верховної Ради України.

Основна частина

Договір про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС)² не містить прямих положень, що стосуються публічних закупівель. Однак він

---

¹ Інформаційна довідка щодо переговорного розділу 5 «Публічні закупівлі». Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/econ_fin_policy/inform_references-fpol/75802.html

² Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

встановлює низку фундаментальних принципів, які лежать в основі функціонування ЄС (див. Рис. 1).

Фундаментальні принципи функціонування сфери публічних закупівель в ЄС

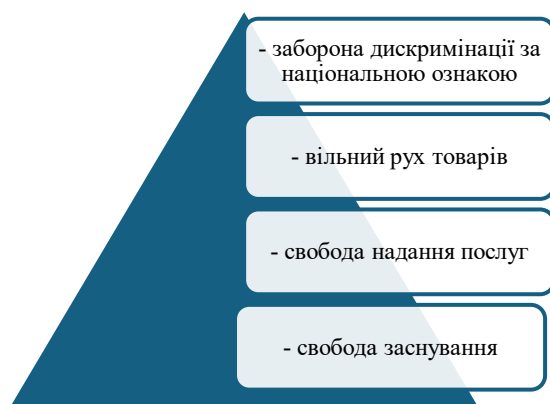

Рис. 1.

Водночас основний масив правил, які регулюють сферу публічних закупівель в ЄС, міститься в актах вторинного права:

Основні акти права ЄС у сфері публічних закупівель

Директива 2014/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про публічні закупівлі та про скасування Директиви 2004/18/ЄС (далі – Директива про публічні закупівлі)

Директива 2014/25/ЄС Європейського Парламенту та Ради про проведення публічних закупівель суб'єктами господарювання, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту і поштових послуг (далі – Директива про комунальні послуги)

Директива 2014/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про присудження концесійних договорів (далі – Директива про концесії)

Директива 2009/81/ЄС Європейського Парламенту та Ради про координування процедур укладення окремих видів контрактів на виконання робіт, закупівлю товарів і надання послуг у сфері оборони та безпеки

Директива 89/665/ЄЕС Ради про узгодження законів, нормативно-правових актів та адміністративних положень, які стосуються застосування процедур оскарження рішень про присудження договорів закупівлі товарів та робіт за державні кошти

Директива 92/13/ЄЕС Ради від 25 лютого 1992 року про узгодження законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень стосовно застосування правил Співтовариства щодо процедур закупівлі суб'єктів, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та телекомунікацій

Директива 2014/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року про електронне виставлення рахунків у сфері публічних закупівель

У сфері публічних закупівель на рівні Європейського Союзу відбувається низка важливих **оновлень**, а саме:

- Європейська Комісія проводить **перегляд правил щодо процедур закупівель у надзвичайних ситуаціях**, зокрема під час воєнних загроз чи пандемій. Мета цих змін – запровадити більш гнучкі механізми закупівель одночасним забезпеченням прозорості та контролю з боку наглядових органів;

- триває **перегляд інструментів, спрямованих на розширення доступу малих і середніх підприємств до участі у тендерах**, а також розробка стандартів для «зелених» та інноваційних закупівель;

- окрема увага приділяється питанням **цифровізації систем закупівель**. Зокрема, у межах ініціативи з удосконалення електронних платформ очікується запровадження нових вимог щодо інтероперабельності даних, прозорості та їх інтеграції у систему «Прозорість єдиного ринку» (Single Market Transparency);

- планується **посилення контролю за виконанням контрактів**, що дозволить зменшити ризики шахрайства, корупції та неналежного використання бюджетних коштів.

Перелічені ініціативи наразі перебувають на стадії обговорень та підготовки законодавчих пропозицій. Європейська Комісія оприлюднила у 2023–2024 роках консультативні документи та збирає позиції від держав-членів ЄС, бізнес-спільноти й громадськості³. Заплановані оновлення мають забезпечити більш стійку, екологічно орієнтовану та конкурентну систему закупівель в ЄС, що відповідатиме сучасним викликам.

Крім того, нові правила наголошуватимуть на соціальній інклюзії та спрощенні договорів про надання послуг. Вони спрямовані на зменшення бюрократії, допомогу малому та середньому бізнесу з використанням «єдиного європейського документа про закупівлі» та заохочення до поділу договорів на лоти. Пріоритет надаватиметься електронним закупівлям, для яких окреслено конкретні методи.

Також у Політичних настановах для наступного складу Європейської Комісії на 2024–2029 роки⁴ наголошено на перегляді директив про публічні закупівлі з метою забезпечення: надання переваг європейським продуктам окремих стратегічних секторів; сприяння забезпеченню доданої вартості та безпеки постачання життєво важливих технологій, продуктів і послуг; модернізації та спрощення правил публічних закупівель. Так, 13 грудня 2024 року Комісія розпочала оцінку трьох основних законодавчих актів, що регулюють державні закупівлі в ЄС (Директива про концесії, Директива про публічні закупівлі та Директива про комунальні послуги). Вона оцінить їх ефективність та вплив у всьому ЄС і надасть відповіді: чи залишаються вони придатними для досягнення поставлених цілей, чи забезпечують вони

³ Commission launches call for evidence and public consultation on the evaluation of the Public Procurement Directives. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/commission-launches-call-evidence-and-public-consultation-evaluation-public-procurement-directives-2024-12-13_en

⁴ Political Guidelines for the Next European Commission 2024-2029. URL: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en

досягнення поставлених цілей за мінімальних витрат та чи вирішуються поточні проблеми?

Крім того, правила наголошуватимуть на екологічних закупівлях, враховуючи вплив на довкілля та дозволяючи посилення на екологічні маркування. Після прийняття Плану дій з циркулярної економіки на 2020 рік Європейська Комісія опублікувала робочий документ про критерії екологічних державних закупівель ЄС для центрів обробки даних, серверних приміщень і хмарних послуг з метою забезпечення екологічно безпечного придбання обладнання та послуг для центрів обробки даних відповідно до цілей ЄС у сфері енергетики, зміни клімату та ефективного використання ресурсів⁵.

Щодо оборонних закупівель, 18 жовтня 2023 року було прийнято Регламент (ЄС) 2023/2418 Європейського Парламенту та Ради про створення інструменту для зміцнення європейської оборонної промисловості шляхом спільних закупівель (EDIRPA)⁶. Цей Регламент встановлює короткостроковий інструмент для зміцнення європейської оборонної промисловості шляхом спільних закупівель на період із 27 жовтня 2023 року по 31 грудня 2025 року.

Нагляд у сфері публічних закупівель

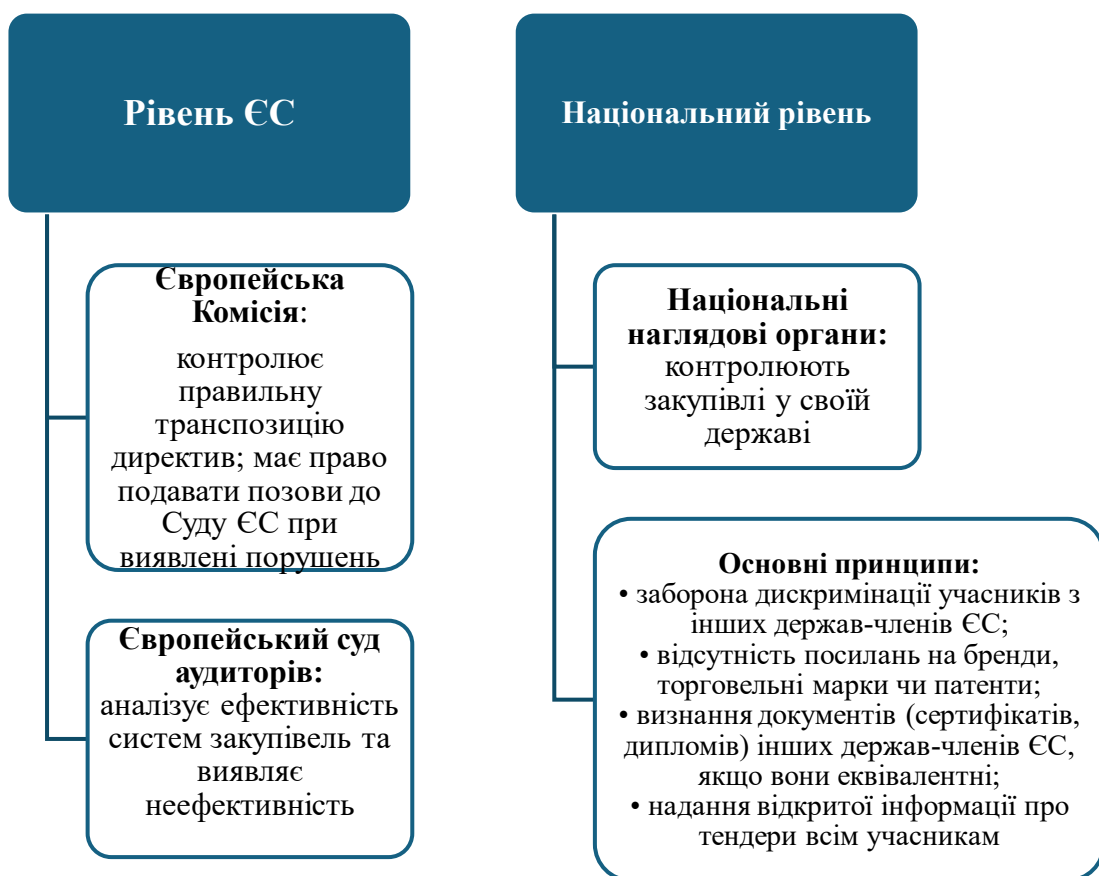

Рис. 2.

⁵ Cover note from Secretary-General of the European Commission SWD(2020) 55 final. Commission staff working document «EU green public procurement criteria for data centres, server rooms and cloud services». URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6775-2020-INIT/en/pdf>

⁶ Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on establishing an instrument for the reinforcement of the European defence industry through common procurement (EDIRPA). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2418>

Нагляд за дотриманням правил публічних закупівель у державах-членах ЄС покладено на національні наглядові органи (див. Рис. 2). При цьому національні органи не можуть, серед іншого, дискримінувати суб'єкта господарювання на тій підставі, що він зареєстрований в іншій державі-члені ЄС; в описі характеристик продуктів і послуг, що підлягають закупівлі, не може бути жодних посилань на конкретні бренди, торговельні марки або патенти; органи державної влади не можуть відмовляти у прийнятті додаткових документів (сертифікатів, дипломів тощо), виданих в іншій державі-члені ЄС, якщо вони забезпечують такий самий рівень безпеки, і повинні надавати всю інформацію щодо подання тендерних пропозицій усім зацікавленим суб'єктам, незалежно від місця їх реєстрації⁷.

На рівні ЄС контроль за правильною транспозицією положень директив у сфері публічних закупівель здійснює Європейська Комісія. Вона ж може ініціювати позов до Суду ЄС у випадку виявлення порушень в окремій державі-члені. Аналіз ефективності систем публічних закупівель у державах-членах ЄС, виявлення неефективності здійснює Європейський суд аудиторів.

Висновки

Система нагляду за публічними закупівлями в Європейському Союзі поєднує національний та наднаціональний рівні контролю, створюючи збалансований механізм забезпечення прозорості, недискримінації та ефективності витрачання державних коштів. Її функціонування гарантує не лише дотримання фундаментальних принципів ЄС – свободи руху товарів, послуг і капіталу, – але й сприяє формуванню довіри до інститутів влади та підвищенню якості державного управління.

Оновлення та перегляд законодавчої бази, які наразі перебувають у процесі обговорення, свідчать про прагнення ЄС адаптувати систему закупівель до сучасних викликів – від цифровізації та «зелених» стандартів до посилення безпеки й забезпечення стійкості стратегічних секторів. Це передбачає розвиток більш інклюзивної, інноваційної та стійкої моделі закупівель, що відповідає пріоритетам ЄС на період 2024–2029 років.

Для держав-кандидатів, зокрема України, практичне значення має не лише гармонізація формальних процедур із *acquis* ЄС, але й побудова ефективних інституційних механізмів контролю. Досвід держав-членів ЄС демонструє, що лише поєднання чітких правил, незалежного нагляду та системного аналізу ефективності впроваджених механізмів дозволяє мінімізувати ризики корупції та неефективності у сфері публічних закупівель.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

*Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та

⁷ Jan Gola Public supervision on the public procurement market in selected EU member states (selected aspects). URL: https://www.researchgate.net/publication/351794065_Public_supervision_on_the_public_procurement_market_in_selected_EU_member_states_selected_aspects

позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.